

Η ΠΑΛΗΑ ΑΘΗΝΑ ΣΑΝΑΖΗ
Ραδιοφωνική έκπομπή διά
τὴν 18 Ιανουαρίου 1970

Τὴν ἐκπομπὴν παρουσιάζουν ὁ ΚΩΣΤΑΣ ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ καὶ ὁ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ. Τραγουδοῦ ἡ ΚΛΕΙΩ Δ Ε Ν Α Ρ Δ Ο Υ.

50 π

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Τὴν περασμένη Κυριακὴ, Δημήτρη, εἶχαμε ἀνοίξει μιὰ συζήτηση γιὰ τὴν πρώτη ἐμφάνισι τοῦ κινηματογράφου στὴν Ἀθήνα, ἐδῶ κι' ἐξήντα τόσα χρόνια... Πότε ἀκριβῶς ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ναι μπράβο. Κι' ἔκανα ἕνα μικρὸ λάθος στὴν χρονολογία. Ὁ πρῶτος θερινὸς κινηματογράφος ἀνοίξε ὄχι στὰ 1906 μὰ στὰ 1909 στὴν Πλατεία Μητροπόλεως, ὅπως σοῦ εἶπα σ' ἕνα καφενεδάκι καὶ σχεδὸν ταυτόχρονα στὴν πλατεία Συντάγματος, στὸ πασίγνωστο καφενετὸ τοῦ Ἀντωνιάδη.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σωστά. Αὐτὰ γιὰ τοὺς δύο πρώτους θερινοὺς κινηματογράφους. Ὁ πρῶτος στεγασμένος κινηματογράφος πότε ἀνοίξε ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στὰ 1906 Γιάγκο, πρὸ ἐξήντα τεσσαρων ἐτῶν. Αὐτὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς πρῶτος κινηματογράφος στὴν Ἀθήνα, ἡ ἐμφάνισις του δὲ ὀφείλεται σὲ μιὰ συνεργασία ἀνάλογη μὲ τὴν δική μας...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Συνεργασία ἀνάλογη μὲ τὴν δική μας ; Τί θὰ πῆ αὐτό ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅτι ὁ πρῶτος κινηματογράφος στὴν Ἀθήνα ἔγινε μὲ συνεργασία Ἀθηνῶν καὶ Σμύρνης, ὅπως ἀκριβῶς ἔμετς οἱ δύο πού γεφυρώνομε σὲ μιὰ ἐκπομπή, τὴν Σμύρνη μὲ τὴν Ἀθήνα. Καὶ γιὰ νὰ ἐξηγηθῶ ἀκόμη σαφέστερα, σοῦ ὑπενθυμίζω Γιάγκο ὅτι στὴν Σμύρνη ὑπῆρχε τὴν ἐποχὴ ἐκείνη γύρω στὰ 1906, ἕνας θεατρικὸς ἐπιχειρηματίας ὁ Εὐάγγελος Μαυροδημάκης...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μάλιστα, ὁ Μαυροδημάκης ὁ Εὐάγγελος πού εἶχε τὸ γνωστὸ θέατρο Λουκᾶ στὴν Σμύρνη καὶ διηθουνε θίασο Ποικιλιῶν. Βαριετέ.

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακριβώς. Αύτός ὁ Σμυρνηὸς Μαυροδημάκης, συνεταιρίσθηκε μετὸν ἀθηναῖο θεατρικὸ ἐπιχειρηματία, τὸν Απόστολο Κονταρᾶτο, πού εἶχε τὸ θέατρο Πανόραμα.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τὸ θέατρο Πανόραμα, τὸ παλιὸ θέατρο τῆς πλατείας Λαυρίου ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ὁχι αὐτό. Πρὶν ἢ τὸ Πανόραμα αὐτό, τῆς πλατείας Λαυρίου, ὑπῆρχε παλαιότερα λίγο, στα 1900, ἕνα ἄλλο θέατρο Πανόραμα στὴν γωνία Σταδίου καὶ 'Εδουάρδου Λῶ, ὅπου ὑφώνεται σήμερα ἕνα πολὺ μοντέρνο ξενοδοχεῖο.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Μὰ ἐκεῖ ἦτανε τὸ θέατρο 'Απόλλων.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πρὶν ὀνομασθῆ 'Απόλλων, αὐτὸ τὸ θέατρο λεγότανε Πανόραμα. Τὸ εἶχε τότε ὁ 'Απόστολος Κονταρᾶτος, αὐτὸς ὁ θεατρικὸς ἐπιχειρηματίας πού ἀργότερα ἔγινε μέγας καὶ πολὺς ἰδίως ὅταν παντρεύτηκε τὴν βιεννέζα συμπρέττα "Ελσα "Ενκελ καὶ ἔδρυσε τὴν 'Ελληνικὴ 'Οπερέττα. Λοιπὸν γιὰ νὰ ξαναγυρισωμε στὸν κινηματογράφο καὶ στὴν Σμύρνη, ὁ Μαυροδημάκης αὐτός, στὰ 1906 εἶχε στὴν Σμύρνη ἕνα θέατρο ποικιλιῶν καὶ μέσα στὰ μούμερα πού παρουσίαζε, κατέβαζε μιὰ στιγμὴ ἕνα λευκὸ πανί, τὴν ὁθόνη, ἔσβηνε τὰ φῶτα καὶ παρουσίαζε μικρὲς ταινίες μήκους πενήντα - ἑξήντα μέτρων σὰν ἀτραξιόν.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ναι, ἀκριβῶς ἔτσι εἶναι. Μάλιστα, διηγοῦντο στὴν Σμύρνη ὅτι οἱ θεαταί, εἶχανε περίεργες ἀντιδράσεις γιὰ τὸ νέο εἶδος τοῦ θεάματος. Μέσα στὰ διάφορα νούμερα τοῦ Βαριετέ, ἔβγαινε κάποιος στὴν σκηνὴ καὶ ἀνήγγελλε : Καί τώρα ἡ μεγάλη μας ἀτραξιόν : Κινηματογράφος ! 'Αμέσως ἕνας φίθυρος ἐπιδοκιμασίας ἀκουγότανε ἀπὸ τὴν πλατεῖα : "Αααααα !
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αὐτές οἱ μικρὲς ταινίες δέν εἶχανε ὑπόθεσι. Τὰ θέματά τους ; "Ἐνα βαπόρι πού βυινοῦσε ἀπὸ τὸ λιμάνι. 'Ο κουνφερανσιέ ἔλεγε τὸν τίτλο : Πλοῖον ἀναχωροῦν ἐκ τοῦ λιμένος. "Ατομον ἀνάπτον σιγαρέττον... Διάβασε ἐδῶ Γιάγνο τίς ἀσπασὲς ἐντυπώσεις ἐνός χρονογράφου τῆς ἐποχῆς τοῦ 1906.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Μαντεύω ότι θά ἔχουν ἐνδιαφέρον. Γιά νά δοῦμε... (Διαβάζει)

Τό κοινόν δέν δεικνύει θρησκευτικήν εὐλάβειαν πρὸς τήν νέαν ἐφεύρεσιν καί ὅταν ἐνεφανίσθη ἐπί τῆς λευκῆς συνδόνας ἄνθρωπος ἀνάπτων τό σιγαρέττον αὐτοῦ, οἱ θεαταί ἐν τῆς πλατείας ἐλάμβανον μέρος εἰς τήν προβολήν τῆς ~~εικονῆς~~ φωτεινῆς εἰκό- νος καί ἐκράυγαζον : Πρόσεχε μήν κάφης τό μουστάκι σου ... Φύλαξέ μου τήν γόπα... μήν ρίχνης τήν στάχτη στό καλί... Πῶ πῶ καπντός... ντουμάνιασε ὁ τόπος...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί τά λοιπά καί τά λοιπά. Τέτοια λέγανε. Καί φυσικά ἐπειδή τίς ἴδιες ταινίες ἐπρόβαλλε καί ὁ Κονταράτος στήν Ἀθήνα, τά ἴδια καί ἀνάλογα ἀκουγόντουσαν κι' ἐδῶ ἀπό τούς πρώτους θεα- τᾶς τοῦ πρώτου κινηματογράφου. Ὅσο γιά τίς ἐκφωνήσεις, δέν ξέρω τί ἔλεγε ὁ κονφερανσιέ στήν Σμύρνη, μά ἐδῶ στήν Ἀθήνα, ὅπως τό εἴπαμε καί τήν περασμένη Κυριακή, ἔχει μείνει ἱστο- ρική μιᾶ ἐκφώνησις : Μικρόν ἀγόριον παῖζον μέ τόν πατήρ αὐ- τοῦ...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὅμως μιᾶ καί μιλάμε γιά τόν ρέκτη Σμυρνηδὸ ἐπιχειρηματία, τόν Εὐάγγελο Μαυροδημάκη, ἔχω τήν γνώμη ὅτι πρὸς τιμὴν του θά πρεπε νά θυμηθοῦμε κι' ἓνα σμυρνέϊκο τραγοῦδι, δηλαδή ἓνα τρα- γοῦδι πού τό ἔγραψε ὁ Τιμόθεος Ξανθόπουλος, πιανίστας καί δάσκαλος τοῦ πιάνου πού ἔχει γράψει μερικά χαριτωμένα τραγοῦ- δια. Ὁ Ξανθόπουλος ἦτανε κι' αὐτός ἀπό τήν Σμύρνη. Ἡ Κλειώ θά μᾶς θυμίση τό περίφημο : Γιατί λυπητερό τραγοῦδι...

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (Μέ συνοδεία πιάνου)

Γιατί λυπητερό τραγοῦδι
φιλιά λέν τά πουλιά πρωτὶ πρωτὶ
γιατί νά μοιάζη τό λουλουδι
σάν λείφανο χωρὶς ζωή.

Γιατί δέν λάμπει δέν ζεσταίνει
ὁ ἥλιος ἀπ' τόν οὐρανό,
γιατί ναι ἡ σκοτεινιασμένη
σάν μαθρο μνημα σκοτεινό.

Γιατί κι' ἐγώ ἔμαι βουρνωμένος
γιατί ἀγάπη μου χρυσή
γιατί ἔμαι μόνος ὁ καημένος
γιατί μ' ἀρνήθηκες ἐσύ !

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Για ν'ανακεφαλαιώσωμε λοιπόν τήν ἀρχή τῆς ἱστορίας τοῦ κινηματογράφου στήν Ἀθήνα, ὁ πρῶτος κινηματογράφος στεγάσθηκε στό θέατρον Πανόραμα, τῆς ὁδοῦ Σταδίου καί Ἐδουάρδου ΛΩ. Ὁ δεύτερος ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Πρίν φτάσῃ με σ τόν δεύτερο χειμερινό στεγασμένο κινηματογράφο, ἔχομε νά ποῦμε γιά ἕναν ἄλλον ὑπαίθριο ἐπίσης στά 1909 ποῦ φαντάζεσαι ;

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πῶς νά φανταστῶ ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Μέσα στό περιστύλλιο τοῦ μεγάρου τοῦ Ζαππείου. Ἐκεῖ πιά δέν ὑπῆρχαν τζαμπατζηδες ὅπως στό καφενεῖο τοῦ Ἀντωνιάδη στήν πλατεῖα Συντάγματος. Ἐκεῖ ὑπῆρχε εἰσιτήριο εἰσόδου πενήντα πέντε λεπτά. Πενήντα λεπτά τό εἰσιτήριο καί μιά πεντάρα ὁ φόρος δημοσίων θεαμάτων.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ὡστε ἔχομε ἀπὸ τρεῖς θερινούς κινηματογράφους στά 1909. Καί ὁ δεύτερος χειμερινός στεγασμένος πότε ἔγινε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Δύο ταυτοχρόνως στεγασμένοι χειμερινοί κινηματογράφοι. Ὁ ἕνας ἐλέγετο Κ Ο Σ Μ Ο Σ καί ἦτανε στήν γωνία Σταδίου καί Γεωργίου Σταύρου, ὅπου ἀκριβῶς εἶναι σήμερα ἡ προέκτασις ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ καταστήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Κι'ὁ δεύτερος ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στήν πλατεῖα Συντάγματος, ἀκριβῶς στήν γωνία πού στρίβει ἀπό τήν Σταδίου, ἐκεῖ ὅπου ἦτανε ἄλλοτε τό βιβλιοπωλεῖο ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ καί σήμερα εἶναι ὑποκατάστημα πάλι τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς. Αὐτός ὁ δεύτερος λεγότανε ΡΟΥΑΓΙΑΛ.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νομίζω πῶς ἐλειτούργησε ταυτόχρονα κι' ἕνας τρίτος χειμερινός κινηματογράφος πού τόν ἔκαμε ὁ γνωστότατος παλαιός φωτογράφος τῆς Ἀθήνας, ὁ Λέστερ. Κι' αὐτός ἦτανε...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξέρω, ξέρω...

- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ "Οχι, αυτό θα τό πω έγώ, για να σου δείξω ότι κατι ξέρω
κι'έγώ από την Παλιά 'Αθήνα. Δοιπόν ο τρίτος στεγασμένος κινη-
ματογράφος έλειτούργησε μέσα σ'ένα έστιατόριο, τό Α Σ Τ Υ,
στην οδόν Σταδίου, όπου είναι τό βιβλιοπωλειο Κάουφμαν.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Έτσι σου είπαν και έτσι λές. Δοιπόν όχι ακριβώς εκεί, μά δί-
πλα στο μεγάλο κατάστημα "Ακρον, υπήρχε μία παλαιά στοά ανοιχτή
από πάνω και στο βάθος της στοάς τό περίφημο έστιατόριο "Αστυ
κι'έκει μέσα ο φωτογράφος Λέστερ, ένας κοντούλης συμπαθέστατος
άνθρωπος, έστησε μία οθόνη και μία μηχανή προβολής και σιά-
ρωσε τόν κινηματογράφο του.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Φυσικά σ'αυτές τής πρώτες προβολές μικρών ταινιών, δέν θα
υπήρχε μουσική για να συνοδεύη την ταινία.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στους θερινούς κινηματογράφους όχι. Στίς στεγασμένες όμως αίθου-
σες υπήρχε πιάνο και πιανίστας ο οποίος έπαιζε ότι ήθελε.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Καταλαβαίνω. "Αν ή ταινία έδειχνε τοπειο, ο πιανίστας έπαιζε
κάτι τό ρομαντικό... αν ή ταινία έδειχνε κάτι τό κωμικό, ο πι-
ανίστας έπαιζε μία πόλκα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Κάτι τέτοιο συνέβαινε. "Ομως ύστερα από ένα χρόνο, στα 1911,
παρατηρείται μεγάλος σταθμός στην εξέλιξη του κινηματογράφου
στην 'Αθήνα. "Ένας επιχειρηματίας από την Κωνσταντινούπολη, ο
'Εμπέογλου, νοικιάζει τό θέατρο Πανελλήνιον, όπου είναι σήμερα
ο κινηματογράφος Μοντιάλ και δημιουργεί την πρώτη συστηματική
κινηματογραφική αίθουσα μέ ορχήστρα...
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Ορχήστρα πραγματική ; "Οχι πλέον πιάνο σκέτο ;
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ "Ορχήστρα μέ διεύθυνσι του πιανίστα Ντέλ Μπουόνο που έπαιζε
ταυτόχρονα πιάνο. Θυμάμαι ότι διαφημιζότανε στίς έφημερίδες :
'Ορχήστρα πλήρης υπό την διεύθυνσιν του μαέστρου Ντέλ Μπουόνο.
Πρώτο βιολί ο Καρατζής... Φυσικά ή ορχήστρα δέν έπαιζε όλη
την ήμέρα, μά μόνο έξη έως οκτώ τό απόγευμα και δέκα μέ δώδεκα
την νύχτα.

- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Καί τό είσιτήριο θά ήτανε κάπως ακριβώτερο όταν θά συνοδεύ-
ότανε ή ταινία μέ όρχήστρα.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Όμολογώ ότι τέτοια λεπτομέρεια δέν τήν θυμάμαι. Θυμάμαι όμως
πολύ καλά, ότι ό πιανίστας καί συνθέτης πού λέγαμε πρίν από
λίγο, ό Τιμόθεος Ξανθόπουλος, έπαιζε πάντα δικιά του κομμάτια
συνοδεύοντας μέ πιάνο μία ταινία καί μόλις τελείωνε θά ή ται-
νία καί γινότανε διάλειμμα, ό Ξανθόπουλος γύριζε κι' έλεγε
στίς πρώτες σιερές των θεατών : Αύτά πού έπαιζα είνα δικιά
μου, θά τά βρήτε στό κατάστημα Μιχαήλ Καζάζη στην όδόν Σταδί-
ου...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Α τόν πονηρό. Κι' έτσι είχε βρει τρόπο νά πλασάρη τά κομμάτια
του σέ μία έποχή πού δέν υπήρχαν ούτε δίσκοι, ούτε ραδιόφωνο
καί όλες οι ντεμουαζέλλες της 'Αθήνας αγοράζανε μουσικές έν-
δόσεις.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Καί μία έλλη λεπτομέρεια Γιάγιο. "Όταν στην όδόνη υπήρχε θέμα
ν ά ποθμε βουκολικό, τίποτε λειβάδια, άρνάκια καί κανέναν βο-
σικός από την 'Ιταλία, όλοι οι πιανίστες παίζανε την Χάϊδω...
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τήν Χάϊδω... πού τήν θυμήθηκες τήν Χάϊδω ; Θ' άξιζε νά τήν
ξαναθυμηθούμε έλλη μία φορά. 'Η κλειώ θά μας τραγουδήση τήν
περιλάλητη Χάϊδω.
- ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) 'Η Χ Α Ϊ Δ Ω.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Γιά τίς ταινίες πού έπροβάλλοντο δέν είπαμε τίποτε άκόμη.
Πιστεύω ότι τά παλαιά προγράμματα μέ τόν άνθρωπο πού άναβε τό
τσιγάρο του καί τήν άτμομηχανή πού έτρεχε, θά είχανε σταματή-
σει πιά.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αύτά σταμάτησαν από τόν πρώτο χρόνο. Καί τό πρόγραμμα είχε
πέντε κι' έξη κι' όχτώ ταινίες καμμιά φορά.
- ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Νά βέβαια. Τό θυμάμαι κι' εγώ αυτό. "Αρχισε πάντα τό πρόγραμμα
μέ μία ταινία πού έδειχνε τοπεζα. Αίφυσιαί καλλονά της Γαλλίας
οί καταράνται του Νιαγάρα...

- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τά σκυλιὰ τοῦ Ἁγίου Βερνάρδου εἰς τὰς ἄλπεις.
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Οἱ Ιθαγενεῖς τῆς Δαχομένης ὑποδέχονται τὸν πρόεδρον τῆς Γαλλικῆς Δημοκρατίας
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Στάσου Γ. Λάγκο, αὐτὸ δὲν πῆγαινε στὰ Ἐν τοῦ φυσικοῦ, αὐτὸ ἐπῆγαινε στὸ Ζουρνάλ
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ναι, ἔχεις δίκαιο. Ὅλες αὐτές οἱ ταινίες πού δείχνανε το- πετα, εἶχανε γενικὸ τίτλο : Ἐν τοῦ φυσικοῦ κι' ἔξω ἀπ' αὐτές εἶχανε τότε οἱ κινηματογράφοι τὰ Ἐπίκαιρα πού ἐλέγοντο Ζουρνάλ. Πατέ Ζουρνάλ καὶ Γνωμὸν Ζουρνάλ. Καὶ στὰ διάφορα αὐτὰ Ζουρνάλ, ὁ πιανίστας ἀπὸ κάτω ἔπαιζε κομμάτια γλήγορα ἢ ἐμβατήρια ἢ μερικὰ γυαλόπ γιὰ νὰ παρακολουθῆ τὸ γλήγορο τῆς ταινίας.
- ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Φυσικὰ στὰ ἐπίκαιρα, αὐτὰ τὰ διάφορα Ζουρνάλ, ἐπενέβαινε καὶ τὸ κοινόν. θυμάμαι μιὰ φορά πού μιὰ ταινία ἔδειχνε ἐπισκευές πού ἐγίνοντο στὸν Πύργο τοῦ Ἀϊφφελ. Τὸ κοινόν ἀπὸ τὴν γαλα- ρία ἰδίως οὐρλιαζε : θά πέσης ρέ... πρόσεχε ποῦ κατᾶς... Ἀ- μάν καὶ θά πέση ὁ χριστιανός !
- ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Χαλοῦσε ὁ κόσμος ἀπὸ μετὰς τὴν ἐπεμβάσεις τῶν θεατῶν. Μιὰ φορά φάνηκε στὴν ὁδὸν ἓνας γερός ἄνδρας μὲ γυμνὸ στήθος καὶ μπράτσα σφιχτοδεμένα ἐξωτὸς μὲς. Τὸ κοινόν ἐνθουσιάστηκε. Προφανῶς ἦτανε παλαιστής καὶ ὁ κόσμος νόμισε πὼς ἦτανε ὁ Καρ- παντιέ, ὁ γάλλος πρωτοπυγμάχος τοῦ κόσμου Καρπαντιέ. Ἐεσπάσανε οἱ φωνές τοῦ ἐνθουσιασμοῦ : Ὁ Καρπαντιές, ὁ Καρπαντιές... Μερικοὶ εἶχανε ἀντιρρήσεις : Ὁχι ρέ, εἶναι ὁ σπανιόλος ὁ Καρ- νέρας... Ὑπῆρχε βλέπεις καὶ ὁ πασίγνωστος τότε Ἴσπανός πρω- τοπαλαιστής Πρίμο ντέ Καρνέρα. Παρὰ λίγο νὰ γίνῃ συμπλοκὴ μεταξύ τῶν θεατῶν ἂν αὐτός ὁ μεχλιβάνης τῆς ὁδὸν ἦτανε ὁ Καρπαντιέ ἢ ὁ Πρίμο ντέ Καρνέρα, ἔως ὅτου ὁ μηχανικός πού ἐγύ- ριζε τὴν ταινία βγήκε ἀπὸ τὸ καμαράκι του καὶ φώναξε : Ρέ παι- διὰ δὲν βλέπετε τὸ μουστάκι του ; Εἶναι ὁ Τόφαλος...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τότε πιά έγινε ἀλλαλαγμός ἀπό ἐνθουσιασμό : 'Ο Τόφαλος ; 'Ο Έλληνας πρωτοπαλαιστής του κόσμου ; 'Ο 'Ολυμπιονίκης του 1906 ; Ξεσπάσανε οί ζητωκραυγές μέσα στόν κινηματογράφο καί ὁ μηχανικός σταμάτησε τό γύρισμα τῆς ταινίας γιά νά παραρῶση ὁ κόσμος ἀκίνητη τήν φωτογραφία του Τόφαλου, μέ τό κατάμαυρο παχύ του μουστάκι πού ἦτανε στριμένο σάν τσιγκέλι κρεοπωλείου...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Η ἐπόμενη ταινία του προγράμματος ἦτανε ἀπαραιτήτως : Μόδα. 'Εκεῖ πιά λιγωνότανε ὁ κόσμος ἀπό τὰ γέλια, ἰδίως ὅταν ἡ ταινία ἔδειχνε καμμιά εξωφρενική μόδα, ὅπως τὰ ἀ ν τ ρ α β ἔ του 1918.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Που τὰ θυμηθῆνες τὰ ἀντραβέ Γιάγιο ; θαντάσου ὅτι ἡ ζώνη του φορέματος βρισκότανε κοντά στούς ἀστραγάλους καί ἔκανε τόσο στενό τό φόρεμα ὅστε οί γυναῖκες γιά νά περπατήσουνε κάνανε μισή κρᾶ μικρά κωμικά βηματάκια. Σκέφου ὅτι εἶχε γίνει καί τραγουδι λαϊκό αὐτῆ ἡ μόδα μέ τὰ ἀντραβέ. Καρολίνα - Καρολίνα, ἡ ἀντραβέ μὴν τὰ φοράς - Σέ κοιτάζει ὅλη ἡ 'Αθήνα - ὅπως πᾶς καί περπατᾶς...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Η ἐπόμενη ταινία ἦτανε τό δράμα. Πρωταγωνίστριες ; 'Η Πίνα Μενικέλι, ἡ Φραντζέσκα Μπερτίνι, ἡ Λίντα Μποελλι, ὁ Μάριο Μποννάρι, ὁ Τούλλιο Καρμινάτι καί τό ^{ἔνδαλμα} ~~ἔνδαλμα~~ τῶν γυναικῶν ὅλου του κόσμου, ὁ Ροδόλφος Βαλεντῖνο πού πέθανε τόσο νέος σέ ἡλικία εἴκοσι ἕξι ἐτῶν...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Εἶχε κατακτήσει τίς γυναῖκες ὅλου του κόσμου μ' ἐκείνη τήν ταινία του : 'Ο Σεῦχης τῆς ἐρήμου.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Όλες οί γυναῖκες ἦτανε ἐρωτευμένες μέ τόν Βαλεντῖνο. Καί ἀκόμη καί σήμερα ἔχει μείνει τό ὄνομά του σάν ἀντιπροσωπευτικό τῆς καλλονῆς.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Όμως νομίζω πῶς πρέπει νά ποῦμε καί κανένα τραγουδί. Τί προτείνεις ;

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Τί προτιμάς ; Πολύ παλαιό ή κάπως μεταγενέστερο ;
 ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Προτιμώ ν' αφήσωμε τήν Ίδια τήν κλειώ νά διαλέξη.
 ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ Τότε θά σάς πώ ~~το~~ ^{το τετμή} Πεπίνα ~~μου~~ ^{μου} άφρόπλαστη...

(Μέ συνοδεία πιάνου) Πεπίνα μου άφρόπλαστη
 μήν πās μ' άλλα πουλιά
 στήν άγναλιά μου πέταξε
 καί δός μου δυό φιλιά...

Κ.τ.λ. Κ.τ.λ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ξέρεις Γιάννη, ότι αυτό τό γυναικετό όνομα Πεπίνα, ήτανε πολί
 συνηθισμένο στά παλαιά άθηναϊνά χρόνια. Σήμερα μάλλον σπανίζει

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Πεπίνα ! Είναι βέβαια χαϊδευτικό, μά σε τί πραγματικό όνομα
 αντιστοιχούσε άραγε ;

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Σέ πολλά. Πρώτα πρώτα κάθε Δέσπονα λεγότανε θωπευτικά : Πε-
 πίνα. Έπειτα τό όνομα 'Ελπίς, Πεπίνα. Καί κυριώτερα κάθε Σπυ-
 ριδούλα λεγότανε Πεπίνα.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Αυτό τό τελευταίο πού φαίνεται πολύ πιθανό. 'Αφού ό Σπύρος
 λέγεται Πίπης, ή Σπυριδούλα είναι φυσικό νά λέγεται Πεπίνα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Όμως μέ τήν Πεπίνα φύγαμε από τό θέμα πού μās άπασχολούσε.
 Σκέψου λοιπόν ότι μετά τό δράμα, ακολουθούσε καί ή άπεραίτητη
 μονόπρακτη κωμωδία μέ διάσημους κωμικούς τόν Μάξ Λίντερ, τόν
 Ριγμαντέν, τόν χοντρό τόν Θάττυ... τόν θυμάσαι τόν Θάττυ ;

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Αν τόν θυμάσαι ; Εάν είμαστε παιδιά, τρελλαινόμεστε για τόν
 χοντρό τόν Θάττυ, όπως καί για έναν άλλον κωμικό πού είχε πρό-
 σωπο περίλυπο καί θλιμένο πάντα : 'Ο Μπάστερ Κήτον.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ο Σαρλώ βγήκε πολύ άργότερα. 'Εκενος πού ένθουσίαζε τόν
 κόσμο, ήτανε ένας κοντός, αδύνατος, ό ζιγκοτό μέ τά μεγάλα
 γυαλιά...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ξεχνώς όμως ότι πολύ συχνά σ' αυτό τό πρόγραμμα τών έξη καί
 έπτά ταινιών, υπήρχε καί καμμιά άστυνομική μονόπρακτη. 'Ο Νάτ
 Πίνκερτον, ό Νίκ Κάρτερ, ό Νίκ Βίντερ ίδίως...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τόν θυμάμαι τόν Νίκ Βίντερ μέ τά παχειά του φρύδια πού τ'άνεβονατέβαζε σπασμωδικά μασουλώντας τό σιμπούκι του όταν ήθελε ν'ανακαλύψη ένα άύσκολο άστυνομικό μυστήριο

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ Ναί ναί... Τόν θυμάμαι κι'έγώ. Γινότανε κομικώτατος όταν γούρλωνε τά μάτια του, άνεβονατεβάζοντας τά φρύδια του... Καί φυσικά μέ τέτοιες σπασμωδικές κινήσεις του προσώπου, τό μυστήριο διαλυότανε καί ό έγκληματίας έπεφτε στά χέρια του δαιμονίου Νίκ Βίντερ.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Αύτά ήτανε τά πρώτα χρόνια του κινηματογράφου στην 'Αθήνα. Φυσικά, τότε πού ό κινηματογράφος ήτανε βωβός, οι διάλογοι έπροβάλλοντο σε χωριστή ταινία κάτω από τήν εικόνα. Καί τότε άρχισε ή περίοδος γιά καινούργιο γλέντι από τίς μεταφράσεις των διαλόγων σε ά ελληνικά. Θυμάμαι έκδομη μιá μετάφρασι καταπληκτική. "Έλεγε κάποιος φραντσέζικα : Λέ κοντρά & έτέ ρεζυλιέ. Τό συμβόλαιο άκυρώθηκε. Καί ό μεταφραστής Έγραφε : Τό συμβόλαιο Έγινε ρεζίλι...

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ 'Εγώ πάλι θυμάμαι μιá έλλη φράσι. Περιμένανε σε κάποιο σπίτι μιá μαμή γιά νά ξεγεννήση μιá γυναίκα. 'Η ταινία ήτανε γαλλική καί κάποια στιγμή ή άπηρέτρια άνήγγελλε : Λά σάζ φάμμ έβενύ. 'Ο μεταφραστής Έγραφε : "Έφτασε ή φρόμιμη γυναίκα.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Που νά ξέρη, ό χριστιανός ότι σάζ φάμμ είναι ή ματα : Χώρισε τήν λέξι : σάζ - φρόνιμος καί φάμμ - γυναίκα καί έκανε τήν μεταφραστική του εδκολία.

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ 'Αμέ τόν πεταλωτή : Σεχνής τόν πεταλωτή :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ποιόν πεταλωτή :

ΓΙΑΝΝΙΑΔΗΣ "Α, δέν τό ξέρεις αυτό : 'Υπήρχε μιá ταινία γαλλική : Λέ μαρεσάλ φερράν, πού σημαίνει : 'Ο πεταλωτής. 'Ο μεταφραστής χώρισε τίς λέξεις κι'έπειδή μαρεσάλ γαλλικά είναι ό στρατάρχης καί φερράν ό σιδεράς, ό μεταφραστής Έγραφε γιά τίτλο : 'Ο σιδηρουργός στρατάρχης.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Επεινο όμως πού ήτανε μεγάλο γλέντι, ήτανε τὰ προγράμματα τῶν κινηματογράφων, πού ἐμοιράζοντο στά καφενεῖα καί τὰ ζαχαροπλαστεῖα σάν φέγγ-βολάντ, μέ ^{περίληψη} ~~επιλόγη~~ τῆς ὑποθέσεως τῆς ταινίας, γιὰ νά παρακινηθῇ ὁ κόσμος νά πάη στόν κινηματογράφο. Πῶς νά παρακινηθῇ ὁ ἀτυχῆς ἀθηναῖος όταν ἐδιάβαζε : Τό ἔγκλημα τοῦ βαρῶνου. Καί ἔρχιζε ἡ περίληψις. Ὁ βαρῶνος τάδε, εἶναι ἕνας εὐτυχῆς νοικοκύρης μέ μιὰ γυναῖκα καί δύο παιδιὰ... ἡ συνέχεια ἐπί τῆς ὁδοῦνης.

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ 'Εγώ πάλι θυμῶμαι ἕνα ἄλλο πρόγραμμα. Ὁ κινηματογράφος αὐτός ἐπαιζε δύο ταινίες : Τὴν Παναγία τῶν Παρισίων καί τὴν Βοσκοπούλα τῶν Ἄλπεων. Ὁ μεταφραστῆς μῆρδεφε τοὺς τίτλους καί οἱ θεαταὶ διαβάζανε στό πρόγραμμα : Ἡ βοσκοπούλα τῶν Παρισίων καί ἡ Παναγία τῶν Ἄλπεων.

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Ὅμως μοῦ κάνει ἐντύπωσι ὅτι ἀπ' ὅλην αὐτὴν τὴν κίνησι τοῦ κινηματογράφου στά πρῶτα του ἀθηναϊκὰ χρόνια, ὁ Λουρῆς δέν ἀναφέρει οὔτε λέξι στίς σάτυρές του. Τόν ἀγνοεῖ τόν κινηματογράφο

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Σοβαρά : οὔτε μιὰ εἰρωνεία, οὔτε ἕνα σχόλιο :

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ Τίποτε. οὔτε λέξι. Μοῦ ἔλεγαν ὅτι δέν εἶχε πάει ποτέ του σέ κινηματογράφο ὁ Λουρῆς, μ' ὄλο πού πέθανε στά 1920 νομίζω ὅταν ὁ κινηματογράφος ~~ἦδη~~ βρισκότανε σέ μεγάλη ἐκνοησι... Μόνο μιὰ φορά σ' ἕνα φύλλο τῆς ἑφημερίδας του, στόν Ρ ω μ η ὁ, γράφει κλαίγοντας τοὺς παραγκιζοπαῖτες :

Καί αὐτό τό νέον εἶδος, εἶναι θέατρον σκιῶν
 ὄχι πιά τοῦ Χατζηαβάτη, μά λαμπρῶν ἡθοποιῶν
 κί' ἔτσι ὁ δύστυχος ὁ Μόλλας μένει πιά στό παραγῶνι.
 Τό πανί τοῦ Καραγκιόζη, τό κατάπιε ἡ ὁδοῦνη...

ΓΙΑΝΝΙΔΗΣ Ὅμως νομίζω πῶς ἡ ὄρα περνᾷ Δημήτρη. Μόλις προφταίνομε νά μαζ πῆ ἡ Κλειώ ἕνα τραγοῦδι ἀκόμη, τό "Οἱ Μαρί, πού θά τό θυμηθοῦν πολὺ εὐχαρίστως οἱ παλαιοί.

ΚΛΕΙΩ ΔΕΝΑΡΔΟΥ (μέ συνοδεία πιάνου) "Οἱ Μαρί - "Οἱ Μαρί...

ΓΙΑΝΝΟΥΚΑΚΗΣ 'Ακούσαμε καί τό περίφημο "Οί Μαρτί" πού τόσο πολύ τραγουδήθηκε από τούς Αθηναίους κάποια εποχή. Όμως ή ώρα μας πέρασε Γιάγνο καί διακόπτομε γιά τήν Άλλη Κυριακή τήν Ίδια πάλι ώρα.